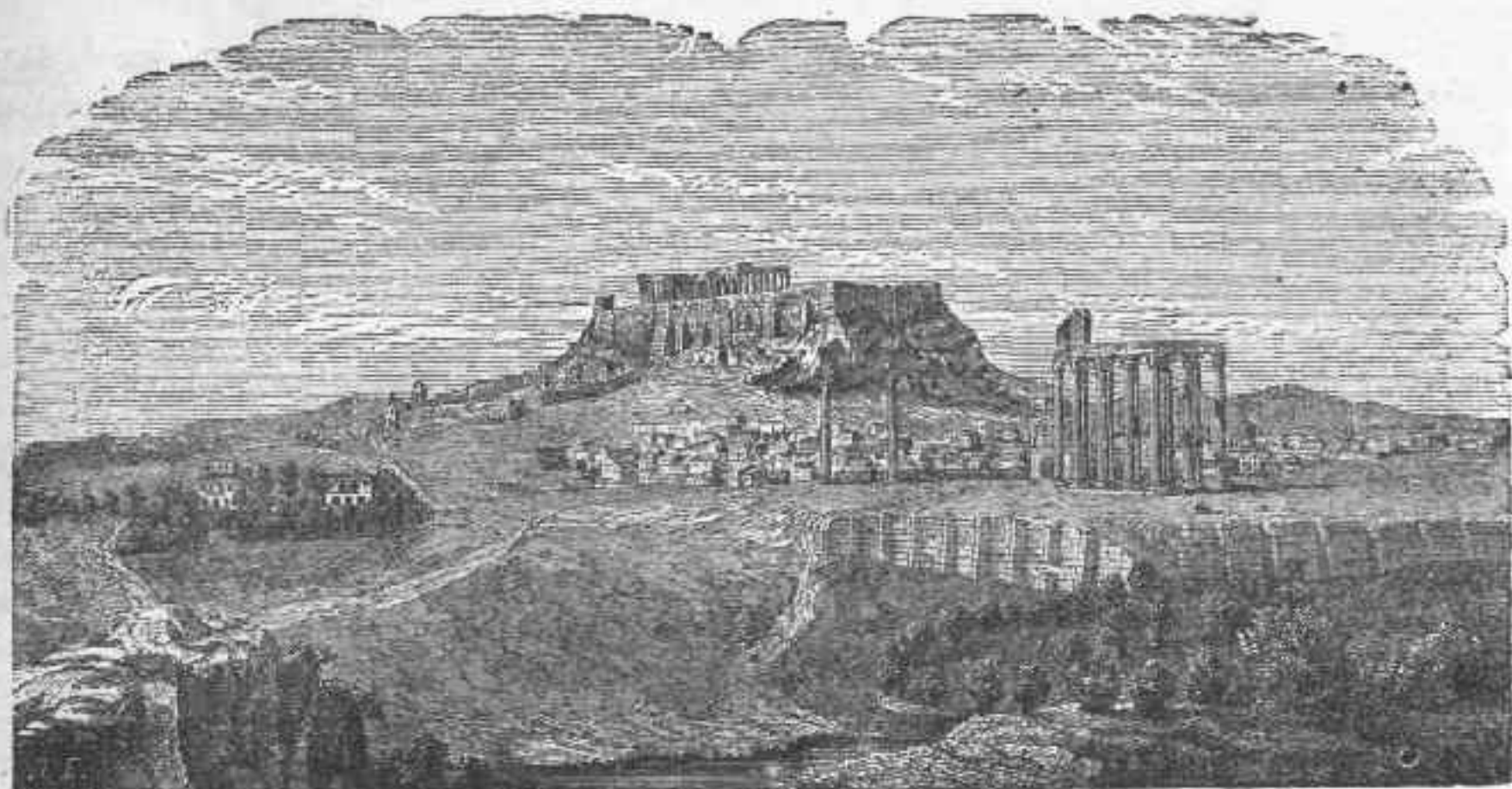

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΙΟΥΝΙΟΥ, 1867.

ΤΟΜΟΣ III'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 413.

ΠΟΙΗΤΙΚΟΝ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ.

(Τίλος. Ἰδε φυλλ. 411.)

Ἀρχόμενος τῆς πραγματείας του ὁ συγγραφεὺς λέγει·

«Τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, ὥσπερ ὑπὸ τῆς θείας προνοίας μεταφυέν ἐπὶ γῆς ὑφ' ὅλων τῶν καλλονδῶν τῆς φύσεως περικουσμουμένης, ἐν αὐτῷ συγκεντροῖ τὴν ἱστορίαν τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.» Ταῦτα ἰσχύουσι καθ' ἡμᾶς εἰς τὴν ἀρχαιότητα μόνον ἀναφερόμενα, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους. Διότι ἄνευ φόβου ἀντιλογίας δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι τὸ ἑλ. ἔθνος συνεκέντρωσεν ἐν αὐτῷ πάντα τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ· διὸ καὶ οἱ νεώτεροι αὐτό τε καὶ τὸ ῥωμαϊκὸν ἐκλαμβάνουσιν ὡς τύπον πάσης δυνατῆς τῆ ἀρχαιότητι τελειότητος, τὸ μὲν ἑλληνικὸν ἰδίως ἐν τῇ θεωρίᾳ καὶ τέχνῃ, τὸ δὲ ῥωμαϊκὸν ἐν τῇ πράξει. Πάντα δὲ τὰ λοιπὰ τῆς ἀρχαιότητος ἔθνη, καθόσον εἰσὶν ἤμιν γνωστά, ὑπολείπονται τούτων τὰ μὲν ἐν τῇ θεωρίᾳ, τὰ δὲ ἐν τῇ πράξει, πολλὰ δὲ καὶ ἐν ἀμφοτέροις. Εἰς τὸν νεώτερον πολιτισμὸν ἐπενήργησαν ἀληθῶς οὐκ ὀλίγον ἀμρότερα τὰ ἔθνη καὶ ἰδίως εἰς τὰ γράμ-

ματα, διότι εἰς ταῦτα ἀναμφισβήτητος εἶναι ἡ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων ἐπενέργεια. Ψευδὲς ὁμῶς καὶ διὰ τοῦτο ἄδικον νὰ λέγωμεν ὅτι καὶ τὰ λοιπὰ πάντα τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ στοιχεῖα ἦσαν τοῖς Ἕλλησι γνωστά· διότι πᾶσι αἱ μεγάλα τῶν νεωτέρων ἐφευρέσεις, αἵτινες μετέβαλον πάντα τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰς σχέσεις αὐτῶν, ἦσαν ἄγνωστοι τοῖς ἀρχαίοις.

Μικρὸν κατωτέρω λέγει «ἦλθον οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἐξελληνίσθησαν. Αἱ ὀρδαὶ τῶν Γότθων καὶ τῶν Βανδάλων καὶ τῶν Φράγκων ὁ τυχοδιωκτικὸς συρφετὸς στιγμιαίως ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος κατεσκήνωσαν καὶ ἐδυνάστευσαν. Ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ διεσκέδασε τὴν ἐπὶ τῆς κλασικῆς ταύτης γῆς στιγμιαίως ἐπικρεμαμένην ἀχλύν.» Πάντα ταῦτα τὰ φύλα κατέκλυσαν τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ δὲν ἐσκήνωσαν ἐν αὐτῇ στιγμιαίως. Ἀληθῶς ὁ τῶν ἐθνῶν βίος δὲν μετρεῖται κατ' ἐνιαυτούς· ἡ ἐν Ἑλλάδι ὁμῶς διαμονὴ τῶν ρηθέντων φύλων πολὺ ἀπέχει τοῦ νὰ κριθῇ στιγμιαία· διότι οὐκ ὀλίγους αἰῶνας κατέσχον τὴν ἑλληνικὴν χώραν καὶ ἐδυνάστευσαν τῶν κατοίκων αὐτῆς. Ἐν τοῖς χρόνοις δὲ τῆς ὑπ' αὐτὰ δουλείας τῶν Ἑλλήνων ἄλλην ἀνατολὴν τοῦ ἑλληνικοῦ ἡλίου ἡμεῖς δὲν γινώσκομεν, εἰ μὴ τὴν ἡρέμα καὶ βραδέως θαυματουργοῦσαν δύναμιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἥτις πάντα τὰ ἐξωτερικὰ ταῦτα στοι-

χειρ ἄλλοφύλων ἐθνῶν κατῴρθωσεν κατὰ μικρὸν νὰ ἐκβάλῃ ἢ μηδενίσῃ, ἐξομοιοῦσα αὐτὰ καὶ ἐξέλλη- νίζουσα οὕτως, ὥστε νῦν οὐδὲ ἔχνος αὐτῶν ἄλλο σώζεται ἐν Ἑλλάδι εἰ μὴ ἐρείπεια πύργων, ὡς λέγει ὁ συγγραφεὺς.

Πολλὰς ἀντιλογίας ἐπιδέχονται καὶ τὰ περὶ Τούρκων λεγόμενα, οὓς μόνον ἐξ ὧν τῶν βυρβάρων δὲν ἠδυνήθη ἢ τοῦ ἑλληνισμοῦ ἀπορρόφητικὴ καὶ ἀφομοιωτικὴ δύναμις νὰ ἐξημερώσῃ καὶ πολιτίσῃ. «Ἐπὶ τέλους ἦλθον, λέγει, καὶ οἱ Τούρκοι ὡς στίγος μάλλον ἢ ὡς λαός. Ἐσκήνωσαν ἐν μέσῳ τῆς Ἑλλάδος ὡς ἐφῆμεροι ἐπιδρομαί, ἐσεδάσθησαν τοὺς νόμους(!) καὶ τὰ ἔθιμα τοῦ ὑποδουλωθέντος λαοῦ, καὶ ὁσημέραι ἡ μεγάλη τοῦ ἑλληνισμοῦ ἀπορρόφη- τικὴ καὶ ἀφομοιωτικὴ δύναμις ἐπηρέαζε καὶ ἐκα- τέκτα αὐτούς(!). Τὴν ἡμισέληνον τῶν Ἑλλήνων ἐπί- στημον αὐτῶν σημαίαν καὶ σύμβολον προεδέχοντο. Τὸ δημοκρατικὸν τῶν Ἑλλήνων πολιτικὸν ἐπί- σχυσαν(!). Τὰς ἀρχατωλικὰς ἐξουχίας τῶν ἡγεμο- νισκῶν ἐπεκύρωσαν καὶ ἐπὶ ἐξήρτησαν. Οἱ ὑπῆκοοι τέ- λος διεόθυον τοὺς δεσπότες(!).» Καὶ ὅμως πολ- λὰ τῶν ἐφεξῆς περὶ Τούρκων λεγόμενων ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως, οὐ μόνον δὲν συμφωνοῦσι πρὸς τ' ἀνωτέρω, ἀλλὰ καὶ ὅλως ἐναντία εἰσὶ.

Κατωτέρω ἐν σελ. 4 ἀναγινώσκουμεν περὶ τῶν ἀρχαιοτέρων διδασκάλων τοῦ ἔθνους, κληρικῶν τε καὶ λαϊκῶν, ὅτι διασπειρόμενοι μετέδιδον ψιμνύ- θιον τι παιδείας, συνισταμένης εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐξήγησιν τῶν Γραφῶν· ἐνθα πλὴν ἄλλων ἡ λέ- ξις ψιμνύθιον τίθεται οὐ μόνον ἐν ὅλῳ ἀνοικεῖῳ τό- πῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν κεινοφανεῖ σημανσίᾳ, ἀγνώστῳ τοῖς ἀρχαίοις καὶ ἡμῖν· διότι δι' αὐτῆς θέλει νὰ σημάνῃ ὁ συγγραφεὺς μικρὰν τινα καὶ ἀσήμαντον παιδείαν, ἐν ᾧ αὐτὴ δηλοῖ τὸ ψευδές καὶ ἐπίπλαστον πνε- ταχοῦ, ὅπου καὶ ἂν γίνηται χρῆσις αὐτῆς. Τοῦτο δὲ περὶ τῶν μακαρίων ἐκεῖνων διδασκάλων λεγόμε- νον εἶναι οὐχὶ ψευδές μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀσέβεια οὐ μικρά.

Ἐν τοῖς ἐφεξῆς, προτάζας ὀλίγα περὶ τῆς μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καταστάσεως τῆς παιδείας ἐν Ἑλλάδι ἐκ τῶν τοῦ Ζυγομαλά ἐπι- στολῶν παρὰ Κρουσίῳ ἐν τῇ Τουρκογραφικῇ, λέγον- τος ὅτι μόλις ὑπῆρχον τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει δέκα λόγιοι καὶ ἄλλοι τόσοι ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἄλλαις ἑλλ. χώραις, καὶ ἐξ ἄλλων μαρτυριῶν βε- βαιώσας τὴν ὑπαρξίν Σχολῆς τινος ἐν Κωνσταντι- νουπόλει, καὶ ἑτέρας ἐν Χάνδακι τῆς Κρήτης περὶ τὰ μέσα τοῦ 15' αἰῶνος, καὶ ἄλλης ἐτι ἀρχαιοτέρας ἴσως ἐν τῇ κατὰ τὴν περιφέρειαν Δημητσάνης Μονῇ τοῦ φολοσόφου, ἧς ἡ καθίδρυσις ἀνήκει εἰς τὸν 11' αἰῶνα, καὶ ἐξ ἧς κατὰ τὸν ἐτι σωζόμενον ἀρχαῖον τῆς Μο- νῆς ταύτης κώδικα ἐξῆλθον μέχρι τοῦ 15' αἰῶνος 25

ἀρχιερεῖς καὶ Πατριάρχαι, μετὰ τούτους δὲ ἄλλοι 26 μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως μαρτυρούμενοι πολυει- δῶς (1)· ἐπάγει μετὰ ταῦτα ὅτι ἀπὸ τοῦ 15' αἰῶνος ἐγένοντο κοινότερα τὰ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος ἐκπαιδευτήρια, συντηρούμενα εἴτε ὑπὸ φιλογενῶν ἰδιωτῶν εἴτε ὑπὸ κοινοτήτων ὧν. Οὕτως εἰσέρχε- ται εἰς τὴν ἐκθεσιν αὐτῶν, ἀρχόμενος ἀπὸ τῶν ἐν Ἰτα- λίᾳ, ὅπου φεύγοντες Ἕλληνες λόγιοι καὶ ἄλλοι μετὰ τὴν δούλωσιν τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ ζῶντες, ἐφρόντιζον περὶ τῆς παιδείας οὐ μόνον τῶν ἐκεῖ ζών- των ὁμογενῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν τῇ δουλεύουσῃ πα- τρίδι, καθιστῶντες ἐν τῇ ἰταλικῇ γῇ ἑλληνικὰ ἐκπαι- δευτήρια κοινὰ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Ἑλλάδι ἑλληνο- παιδῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ κατασταθέν- των οἱ ἰδίαις δαπάναις καθιδρύσαντες Σχολὰς ἦσαν οἱ πλείονες ἐκ τῶν ἑλληνικῶν νήσων, καὶ οἱ τούτων κάτοικοι εἶχον πλείονα ἐπιμιζῆσαν πρὸς τὴν Ἰταλίαν, συνέβη νὰ ἦναι οἱ πλείστοι τῶν ἐν τοῖς ἐκπαιδευτη- ρίοις τούτοις ἐκπαιδευομένων Ἑπτανήσιοι, Κρήτες, Κύπριοι, Χίοι, ὀλίγοι δὲ ἐκ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος· διὸ καὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων λογίων τοῦ 15' καὶ 16' αἰῶνος οἱ πλείστοι ἦσαν ἐκ τῶν νήσων τούτων.

Τῶν ἐν Ἰταλίᾳ ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων προ- τάσσει ὡς ἀρχαιότερον τὸ ἐν Παταυίῳ Πανεπιστή- μιον καὶ Γυμνάσιον, ἐν οἷς ἐδίδαξαν καὶ ἐδιδάχθη- σάν ἐκατοντάδες Ἑλλήνων καὶ ἐν οἷς κατετέθησαν ὑπὸ Ἑλλήνων τὰ πρῶτα ἑλληνικὰ χρηματικὰ κεφά- λαια· πρῶτον μὲν ὑπὸ τοῦ Κυπρίου Μάρκου Γαρσά- νου τὸ 1393 ἐκ 15,000 δουκάτων, ὧν οἱ τόκοι ἤρ- κουν εἰς τροφὴν καὶ ἐκπαίδευσιν μέχρι τοῦ 17' αἰῶ- νος τεσσάρων νέων Κυπρίων· δεύτερον δὲ ὑπὸ τοῦ Κρητὸς Γερασίμου Παλαιόκαππ, διαθέσαντος τὸ 1596 πᾶσαν τὴν περιουσίαν του ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύ- σεως δεκατριῶν νέων Ἑλλήνων, ἐννέα ἐκ Κρήτης καὶ τεσσάρων ἐκ Κερκύρας, Ζακύνθου, Κεφαλληνίας καὶ Κυθήρων· καὶ τρίτον ὑπὸ Ἰωάννου Κωττουνίου ἐκ Βερρόικας τῆς Μακεδονίας, ὅστις, καθηγητὴς τῆς φι- λосоφίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Παταυίου γενό- μενος, ζῶν ἐτι διέθεσεν ὑπὲρ τῆς παιδεύσεως τῶν ὁμογενῶν του πᾶσαν αὐτοῦ τὴν περιουσίαν, ἐξ ἧς διατηρεῖτο ἀπὸ τοῦ 1674 τὸ ἀπ' αὐτοῦ καλούμενον Ἑλληνικὸν Κωττουνιακὸν φροντιστήριον, ἐν ᾧ ἐξεπαιδεύοντο ὡς ὑπότροφοι τοῦ κληροδότου αὐτοῦ Ἕλληνες παῖδες ὀρθοδόξου δόγματος, καὶ ἐν ᾧ ἐδί- δαξαν καὶ ἐδιδάχθησαν πλείστοι ἐπιφανεῖς Ἕλληνες λόγιοι ἐκ διαφόρων χωρῶν τῆς Ἑλλάδος.

(1) Ὁρα τὴν περὶ τῆς Σχολῆς καὶ Μονῆς ταύτης πραγμα- τείαν Εὐθ. Καστόρη, ἐκδοθεῖσαν ἐν Ἀθήναις τὸ 1847, περὶ ἧς ὁ αὐτὸς ἀνακοίνωσε τὸ 1863 κατὰ μῆνα ἀπρίλιον (ἐν τῇ Εὐαγ- γελικῇ Κήρυκι καὶ ἐν τῇ ἐφημερίδι τῶν φιλομαθῶν ἐν ἀριθμῷ 551 σελ. 583—88 τοῦ αὐτοῦ ἔτους) νέας εἰδήσεις, πιθανολο- γούσας τὴν πολλὴν αὐτῆς ἀρχαιότητα.

Άλλο ἑλληνικὸν φροντιστήριον καθίδρυσεν ἐν Ρώμῃ ἐν ἀρχῇ τοῦ 15^{ου} αἰῶνος ὁ γενναῖός φρων καὶ φιλόμουςος Πάπας, Λέων ὁ δέκατος, ὁ ἀπὸ Μεδίκων, χαριζόμενος τοῖς ἐκεῖ φεύγουσιν Ἕλλησιν, ἐν ᾧ ἐδίδασκον καὶ ἐδιδάχθησαν οὐκ ὀλίγοι Ἕλληνες μέχρι τῆς τελευταίας τοῦ φιλέλληρος τούτου Πάπα, οὗ ὁ θάνατος προσκάλεσε τὴν διάλυσιν τοῦ φροντιστηρίου τούτου. Ἰστέρον ὁμοῦ τὸ 1584, Πάπας Γρηγόριος ὁ 13^{ος}, συνέστησε τὸ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ἐπικαλούμενον *ἑλληνικὸν φροντιστήριον*, οὗ σκοπὸς ἦτο οὐχὶ ἡ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας μετάδοσις εἰς Ἕλληνας παῖδας, ἀλλ' ὁ προσηλυτισμὸς τούτων εἰς τὴν δυτικὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἡ ἐμφύτευσις εἰς τὰς ἀπαλὰς τῶν ἐν αὐτῇ διδασκόμενων νέων ψυχῆς ἀσπόνδου μίσους κατὰ τῆς πατρῴας καὶ φανατισμὸς ἀκράτητος ὑπὲρ τῆς νέας αὐτῶν θρησκείας. Διὸ οἱ ἐν τούτῳ ἐκπαιδευόμενοι ἑλληνόπαιδες ἐπέμποντο εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς νήσους αὐτῆς ὡς ἱεραπόστολοι καὶ μαχηταὶ τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας. Ἐκ τούτου, ὅπερ ἔνεκα τῆς φύσεώς του ἐκλήθη *παρούργων φροντίδων φροντιστήριον*, καὶ ἀφορμὴν παρέσχεν εἰς τὸν Μάξιμον Μαργούνιον νὰ εἴπῃ τὸ ρητὸν ἐκεῖνο· *Roma nunquam amica Graecorum, et si quando amica, sed non diu*, ὥς περ ἀπὸ δουρίου ἱπποῦ ἐξῆλθον κατὰ τὸν 15^{ον} αἰῶνα σμήνη λογίων Ἑλλήνων, οἵτινες, πεμπόμενοι εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς νήσους, ὑπέσκαπτον τὰ θεμέλια τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐμάχοντο ἀκαμάτως ὑπὲρ τοῦ παπισμοῦ. Ὡστε ἡ τάλαινα Ἑλλάς οὐ μόνον ἐστέναζε τότε ὑπὸ τὸν βαρὺν τοῦ Τούρκου ζυγὸν, ἀλλὰ φοδερὸν ἀγῶνα ἠγωνίζετο ὑπὲρ τῆς πατρῴας θρησκείας καὶ γλώσσης καὶ κατ' αὐτῶν ἐτι τῶν ἀρνησιθρήσκων τέκνων τῆς! Μὲ ἄλγος ψυχῆς ἀνγχινώσκομεν ἐν τοῖς βιογραφουμένοις Ἕλλησι τοῦ 15^{ου} ἰδίου αἰῶνος, ὅτι οὐκ ὀλίγοι λόγοι, ἐκπαιδευθέντες ἐν τῷ φροντιστηρίῳ τούτῳ, καὶ ἐκ τούτων οἱ εὐφύτεστοι καὶ πολυμαθέστεροι, ὡς Λέων Ἀλλάτιος ὁ Χίος, ἐμάχοντο διὰ γλώσσης καὶ γραφίδος κατὰ τῆς ἰδίας πατρίδος καὶ τῆς τῶν πατέρων θρησκείας. Ἐντεῦθεν ἐξηγουῦνται σαφῶς οἱ ἄλλως ὑποπτοὶ φαινόμενοι ἀγῶνες τοῦ μεταξὺ σφύρας καὶ ἄκμονος εὐρισκαμένου θρόνου μαχητοῦ τῆς ὀρθοδοξίας, πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως καὶ τῶν περὶ αὐτὸν θυμωσίων ἐκείνων ἀνδρῶν! Ὅποιον πῦρ ἐθέρμαινε τὰς καρδίας τῶν γενναίων τούτων, καὶ ὁποῖα κερτεροψυχία ὤκει εἰς τὰ στέρνα αὐτῶν, οἵτινες διέσωσαν καὶ ἀλώβητον παρέδωκαν ἡμῖν τὴν ἱεράν παρακαταθήκην τῆς πατρῴας θρησκείας καὶ γλώσσης! καὶ ὅποση εὐγνωμοσύνη ὀφείλεται αὐτοῖς παρὰ τῶν ἐπιγιγνομένων, οἵτινες, εἰμὴ ὑπῆρχον ἐκεῖνοι καὶ ἐμάχοντο, ὅπως αὐτοὶ μόνον ἐγίνωσκον νὰ μάχωνται, οὔτε θρησκείαν ὀρθόδοξον, οὔτε γλώσσαν ἰσως ἑλληνικὴν, οὗτ' ἐλευθερίαν θὰ εἶχομεν νῦν!

Ἔπονται μετὰ τὰ ἐν Παταυίῳ καὶ Ρώμῃ τὰ ἐν Βενετίᾳ ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια, ὅπου ἀπὸ τοῦ 1593 κατέστη ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα ζώντων Ἑλλήνων ἴδιον φροντιστήριον, ἐν ᾧ πρῶτος ἐδίδασκεν ὁ Νικόλαος Δάσκαρις καὶ ἄλλοι μετ' αὐτὸν ὀνομαστοὶ Ἕλληνες μέχρι τοῦ 17^{ου} αἰῶνος ἀρχομένου. Τὸ δὲ 1664 συνέστη ἐκ τῆς μεγάλης περιουσίας Θωμᾶ Φλαγγίνου τοῦ Κερκυραίου, συνισταμένης ἐξ 171,716 δουκάτων, τὸ ἀπ' αὐτοῦ *Φλαγγιανὸν ἑλληνομουσεῖον* ὀνομαζόμενον, ἐν ᾧ ἐδιδάσκοντο ἑνδεκα μὲν ὑπότροφοι Κερκυραῖοι καὶ Κύπριοι, ἄλλοι δὲ πολλοὶ ἄλλοθεν ἰδίαις δαπάναις συντηρούμενοι, πάντες ποτιζόμενοι τὰ καθαρὰ τῆς ὀρθοδοξίας νόματα. Διὸ τὸ μουσεῖον τοῦτο, ἄφθονα τὰ τῆς συντηρήσεως μέσα ἔχον καὶ πλουσίαν βιβλιοθήκην, ὁσημέραι αὐξανόμενῃ ἐκ δωρεῶν τῶν καθηγητῶν αὐτοῦ, παρήγαγε πλείστους καὶ γενναίους καρπούς· διότι οἱ τούτου τρόφιμοι οὐ μόνον ἄριστα ἐξεπαιδεύοντο τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν, καὶ διὰ τοῦτο οἱ πλείστοι τῶν καθηγητῶν ἦσαν αὐτοῦ παιδεύματα, ἀλλὰ καὶ πρόμαχοι τῆς πατρῴας ἡμῶν θρησκείας κατὰ τῶν ἐκ Ρώμης ἐπιδρομῶν.

Οὕτω διελθὼν ὁ συγγραφεὺς μετὰ τῆς δυνατῆς ἀκριθείας τὰ ἐν Ἰταλίᾳ ἐκπαιδευτήρια, ὁδηγὸν ἔχων τὰ περὶ αὐτῶν ἴδια πονήματα τῶν

Facciolati fasti gymnasii Patavini.

Papadopuli historia gymn. Patavini 1726.

G. Veludo storia sulla colonia Greca stabilita in Venezia 1847, καὶ τὸν ἑλληνομνήμονα τοῦ μακαρίτου Μουστοξύδου· προσθέσας δὲ μετὰ ταῦτα ὀλίγα καὶ διὰ τοῦτο ἀνεπαρκῆ, περὶ τῶν ἐν Δακίᾳ, μεταβάλλει εἰς ἐξέτασιν τῶν ἐν Τουρκίᾳ ἀρχόμενος ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως· ἐντεῦθεν μεταπηδᾷ εἰς τὰ τῆς Βαρνακόβης καὶ Ἰωαννίνων, ἀπὸ τούτων εἰς τὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὸ τῆς Δημητσάνης· εἶτα εἰς τὰ τῆς Μοσχόπολεως καὶ ἄλλα τῆς Μακεδονίας· ἔπειτα εἰς τὸ τῆς Πάτρας, Χίου, Τραπεζοῦντος, Ἀθῶνος, τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Βυτίνης, εἰς τὰ ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ρωσσίᾳ, καὶ πάλιν εἰς τὰ τῶν ἑλληνικῶν νήσων, διεξερχόμενος πᾶσαν τὴν τῶν Σχολείων τούτων ἱστορίαν ἐν ὅλκῃ 54 σελίσιν.

Ἐνταῦθα παρατηροῦμεν ὅτι ἡ χρονολογικὴ τάξις, ἣν προσέλετο ἐν τῇ κατατάξει τῶν κατὰ τόπους Σχολείων, ἔχει δύο τινὰ ἐλαττώματα· πρῶτον ὅτι ἀναγκάζει τὸν κατ' αὐτὴν ἱστοροῦντα εἰς συχνὰ μεταπηδήματα ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος εἰς Ρωσσίαν ἢ Γερμανίαν καὶ τ' ἀνάπαλιν, καὶ δεύτερον ὅτι παρέχει μεγίστας εἰς αὐτὸν δυσχερείας, διότι πάντων τῶν Σχολείων ὁ χρόνος τῆς ἰδρύσεως δὲν εἶναι βέβαιος καὶ ἱστορικῶς ὠρισμένος, ἀλλὰ πολλῶν ἐξ εἰκασίας ἢ ἐξ ἀμαρτύρων εἰδήσεων ὀρίζεται. Ὅθεν ἡ χρονολογικὴ διάταξις φαίνεται ἡμῖν ἀπροσφυής, προτιμοῦ

τέρα δὲ ἡ τοπογραφικὴ, ἣν ἐπροτίμησαν ὁ ἕτερος τῶν ἀγωνιζομένων.

Παρατηρήτέον ἔτι ὅτι ὁ συγγραφεὺς οὐ μόνον πολλῶν ἄλλως γνωστῶν Σχολείων οὐδένα λόγον ποιεῖται, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ μνημονευμένων, ἐκτὸς τῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἰωαννίνων καὶ Δημητζίανης, ὧν εἶχεν ὑπ' ὄψιν, ὡς εἰκὸς, μονογραφίας ἀκριβεῖς, ἐλάχιστα λέγει, μὴ δυνηθεὶς ἴσως ν' ἀνέυρῃ περὶ αὐτῶν ἱκανὰ εἰδήσεις, ὅπως ἀκριβέστερον ἐκθέσῃ τὰ περὶ αὐτῶν. Ὅθεν ὅσον ὁ ἕτερος τῶν ἀγωνιζομένων πλεονάζει ἐν ἰδίαις ψιλαῖς εἰκασίαις καὶ πιθανολογίαις περὶ ὑπάρξεως Σχολείων, καὶ ὅπου τοιαῦτα δὲν μνημονεύονται, τοσοῦτον οὗτος ἐλλείπει καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἄλλως βεβημένοις καὶ ὁμολογουμένοις περὶ πολλῶν Σχολείων. Ὅπόσον δὲ κατὰ τοῦτο ἐλλείπει δύνεται νὰ ἴδῃ ἐν τῷ πρὸ μικροῦ ἐκδοθέντι Σχεδιάσματι τοῦ κ. Παρνίκας, ὅπερ τὴν τῶν ἐλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων ἱστορίαν ἐκθέτει ὅσον οἶον τε νῦν ἀκριβῶς. Περιττὸν λοιπὸν κρίνοντες νὰ προσθέσωμεν πλείονα περὶ τούτου, ὑποδεικνύομεν τῷ συγγραφῇ δύο αὐτοῦ παραπτώματα, τὰ ὅποια καὶ αὐτὸς βέβαια θέλει ὁμολογήσει· τὸ μὲν ὑπάρχει ἐν σελίδι 41, ἐνθα ὁ λόγος περὶ τῶν ἐν Κερκύρᾳ ἐκπαιδευτηρίων· «Εἰς τὴν Κέρκυραν, λέγει, ὑπὸ τὴν σιδηρὰν τῆς δημοκρατίας (γράφει μᾶλλον ἀριστοκρατίας) τοῦ ἁγίου Μάρκου χεῖρα πιεζομένην, δὲν βλέπομεν Σχολεῖα συστηματικῶς διωργανισμένα· καθότι ἡ μυστὰ ἐκείνη δύναμις εἰς οὐδεμίαν κτῆσιν συνεχώρει τὴν ἰδρυσιν τοιούτων ἐθνικῶν καθιδρυμάτων.» Τοιαύτη ἀπόφανσις εἶναι καθ' ἡμᾶς λίαν τραχεῖα καὶ ἄδικος, ἐκτὸς ἂν ἐπεριμένομεν παρὰ κατακτητῶν ἀλλοφύλων καὶ ἀλλοθρήσκων τοσαύτην φροντίδα περὶ συστάσεως καὶ συντηρήσεως ἐκπαιδευτηρίων ἐν χώρᾳ κατὰκτεθείσῃ, ὅσην σπανίως κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους καὶ αὐτὰ αἱ Κυβερνήσεις τῶν αὐτονομουμένων ἐθνῶν ἐπαδείκνυσαν. Οἱ Βενετοὶ οὐδόλως ἐκώλυνον, τοῦλάχιστον ἀποδείξεις τούτου δὲν ἔχομεν, τὴν σύστασιν καὶ συντήρησιν τούτων παρ' Ἑλλήνων ἐν ἐλληνικαῖς χώραις· τοῦναντίον βλέπομεν ὅτι καὶ ἐν τῇ μητροπόλει τῆς ἀριστοκρατίας ταύτης, οὐ μόνον ἰδρύθησαν, ἀλλὰ καὶ ἐθαλλόν μέχρι τέλους αὐτῆς· τὰ ἐκεῖ ἐλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια. Τοσοῦτο δὲ τραχυτέρᾳ φαίνεται ἡμῖν ἢ ῥηθεῖσα περὶ Βενετῶν ἀπόφανσις τοῦ συγγραφέως, ὅσον οὗτος ἀλλαχοῦ (ἐν σελ. 692) ἐν τοῖς περὶ Φατζέα ἱστορουμένοις μνημονεῖ βούλλαν τοῦ Πάπα, ἐν ᾗ ἐλέγχεται ἡ ἀριστοκρατία ταύτων ὡς συμπαθοῦσα πρὸς τοὺς Σχισματικούς.

Ἐτέρα ἐξ ἀγνοίας βέβαια προσελθοῦσα ἑλλειψὶς παρατηρεῖται ἐν σελ. 76, ἐνθα δὲν ἀναφέρει τὸν μακαρίτην Χρυσόγελλον ὡς διδάσκαλον τοῦ σχολείου Σίφνου. Γνωστὸν δὲ ὅτι οὗτος ἐδίδαξεν ἱκανὰ ἔτη

πρὸ τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως, καὶ οὐκ ὀλίγους μαθητὰς ἀνέδειξε δοκίμους διδασκάλους. Ἡ ἐθνικὴ εὐγνωμοσύνη ἀπαιτεῖ, εἰ μὴ ἀποδίδομεν ἐν δέοντι τὸν προσήκοντα ἐπαινον εἰς τοιοῦτους εὐεργέτας τοῦ ἔθνους, νὰ μνημονεύωμεν τοῦλάχιστον αὐτῶν, ὡς συντελεσάντων κατὰ δύνανμιν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν αὐτοῦ. Ὅτι δὲ ὁ Χρυσόγελλος οὐκ ὀλίγον συνετέλεσεν εἰς τοῦτο, ἀποδεικνύει ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκ Σίφνου λογίων, οἵτινες ἐμαθήτευσαν παρ' αὐτῷ καὶ τινες ἔτι ζῶντες διδάσκουσι πολλοχοῦ.

Ὁρῶν τοῦναντίον φαίνεται ἡμῖν ἡ ἐν σελ. 58 περὶ τοῦ ἐν Χίῳ σχολείου τοῦ Λέοντος Ἀλλατίου γνώμη τοῦ συγγραφέως, ἐπομένου ἴσως τῷ Βλαστῷ ἐν τοῖς Χιαιοῖς· ἐν ᾧ ὁ ἕτερος τῶν ἀγωνιζομένων ἐν σελ. 42 τῆς πραγματείας του δέχεται, ἄνευ ἀποδείξεως ὁμῶς, ὡς καὶ ὁ Παρνίκας ἐν σελ. 167 τοῦ Σχεδιασματοῦς του, παραπέμπων εἰς τὴν Βρετοῦ Νεοελλ. φιλολογίαν Α'. σελ. 173, ὅτι τὸ ὑπὸ Ἀλλατίου ἐν Χίῳ συστηθὲν Μεγάλον Σχολεῖον ἐσώζετο μέχρι τοῦ 1822. Ἄν ἐν Χίῳ ὑπῆρχεν Οὐνιτῶν Σχολεῖον μέχρι τῆς καταστροφῆς τῆς νήσου ταύτης κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἡμετέρας ἐπαναστάσεως, πόθεν δῆλον ὅτι αὐτὸ ἦτο τοῦ Ἀλλατίου, καὶ οὐχὶ τῶν τῆς νήσου Καθολικῶν, οἳ καὶ οἱ ἐν ἄλλαις νήσοις οἰκοῦντες Καθολικοὶ ἔχουσι πρὸς διδασκαλίαν τῆς γλώσσης καὶ τοῦ δόγματος αὐτῶν;

Μετὰ τὴν προεισχωγὴν τούτην περὶ τῶν ἐλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων ἔπεται τὸ κῆριον καὶ σπουδαιότερον μέρος τῆς πραγματείας ταύτης, ὅπερ πληροὺς χιλιάς περίπου σελίδας, καὶ ἐπιγράφεται· «Βιογραφίαι τῶν ἐν τοῖς γράμμασι διαλαμψάντων Ἑλλήνων ἀπὸ τῆς ἀλώσεως Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τῆς ἐθνεγερσίας,» διακρούμενον εἰς πέντε τμήματα κατὰ τοὺς πέντε τελευταίους αἰῶνας, ὧν ἕκαστον περιλαμβάνει τὰς βιογραφίας τῶν ἐν αὐτῷ ἀκμασάντων λογίων καὶ τὰ ἐκάστου συγγράμματ' ἐκδιδόμενα καὶ μή. Καὶ εἰσι μὲν οἱ μνημονευόμενοι ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἐν συνόλῳ περὶ τοῦ 1200, ἀλλ' οὐχὶ πάντων ἐπρόφθασε νὰ περιγράψῃ τοὺς βίους· ἐπειδὴ ἐν μὲν τῷ 1^ῳ αἰῶνι περιγράφει λίαν διεξοδικῶς 34 λογίων τοὺς βίους, ὧν οἱ πλείστοι εἰσιν ἐκ τῶν εἰς Ἰταλίαν πρὸ τῆς ἀλώσεως καὶ μετὰ ταύτην φυγόντων, ἐν δὲ τῷ 15^ῳ 80, ἐν τῷ 17^ῳ 85, ἐν τῷ 18^ῳ 96, καὶ ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς αἰῶνι 54 ἐκ τῶν ἤδη τελευτησάντων. Ἐκτὸς δὲ τούτων προσθέτει εἰς ἕκαστον τμήμα ἐπίμετρα, περιέχοντα ἀναγραφὴν τῶν ἐν ἐκάστῳ αἰῶνι ἀκμασάντων λογίων, ὧν τοὺς βίους ὑπισχνεῖται ν' ἀναγράψῃ ἀκολουθῶς, προσθέτων καὶ τοὺς νῦν ἐκφυγόντας τὴν προσοχὴν του.

Ἡ σπουδαιότης τοῦ μέρους τούτου τῆς πραγματείας εἶναι μεγάλη, ἢ κάλλιον εἰπεῖν μεγίστη, οὐχὶ

διότι γνωστοποιεῖ ἡμῖν μέγαν ἀριθμὸν λογίων, ὧν τὰ ὀνόματά εἰσιν ἴσως καὶ ἄλλοθεν γνωστὰ, ἀλλὰ διότι ὁ φιλόπονος συγγραφεὺς ἀνεζήτησε πανταχοῦ, ὅπου ἠδυνήθη νὰ εὕρῃ εἰδήσεις περὶ αὐτῶν, καὶ συνήγαγεν εἰς τὸ αὐτὸ πᾶσας· οὕτω δὲ θέτει πρὸ τῶν ἐμφατικῶν τοῦ ἀναγνώστου σαφεῖ ὅσον οἶόν τε τὴν εἰκόνα τεσσάρων ἑκατοντάδων λογίων τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἀπὸ τοῦ ἰδ' τελευταῖοντος ἢ μᾶλλον ἀπὸ τοῦ ἐς μέχρη τοῦ παρόντος ἀρχομένου, περὶ ὧν μόνον ἀτελῆ τινα γνῶσιν ἔχουσιν οἱ πολλοί· διότι ἐλλείπει ἐτι βίβλος ἐν τῷ αὐτῷ περιλαμβάνουσα τὰς βιογραφίας τοσούτων Ἑλλήνων λογίων. Ὑπάρχουσιν ὅμως περὶ αὐτῶν ἐκτὸς τοῦ συγγράμματος τοῦ κ. Βρετοῦ καὶ οὐκ ὀλίγαι εἰδήσεις σποραδικῶς καίμεναι ἐν πολλοῖς συγγράμμασι καὶ μονογραφίαις, ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ μὴ Ἑλλήνων συγγεγραμμένοις. Ἐκ πάντων τούτων συνήγαγεν ὁ φιλόπονος συγγραφεὺς τὴν κατάλληλον πρὸς τὸν σκοπὸν ὕλην, πανταχοῦ δηλῶν τὸ πόνημα ἢ τὴν μονογραφίαν, ὅθεν ἔλαβεν αὐτὴν, πρὸς θεμελίωσιν καὶ πίστωσιν τῶν λόγων του, καὶ πρὸς ὁδηγίαν τοῦ θέλοντος ν' ἀναζητήσει καὶ ἐρευνήσῃ ἀκριβέστερον τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἱστορούμενα.

Ἡμεῖς μὴ δυνάμενοι, δι' οὗς λόγους ἀλλαχοῦ εἰπομεν, νὰ βραχνύσωμεν τὰ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἱστορούμενα πάντα, ἵνα πεισθῶμεν ἂν ἔχωσιν ἔρθως ἢ μὴ, ἐλπίζοντες δὲ ὅτι θέλει ποιήσει τοῦτο αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς ἐν δευτέρᾳ ἐπεξεργασίᾳ τῆς πραγματείας του, ὑποβάλλομεν αὐτῷ ὀλίγας τινὰς παρατηρήσεις περὶ τινῶν τῶν βιογραφικῶν τούτων μερῶν.

Πολυαχοῦ μὴ ἀρκούμενος εἰς τὴν διήγησιν πάντων τῶν περιστατικῶν τοῦ βίου λογίου τινὸς, καὶ εἰς τὴν ἀπαρίθμησιν πάντων τῶν ὑπ' αὐτοῦ συγγραφέντων, ἐκδεδομένων καὶ μὴ, προσθέτει περὶ αὐτοῦ μακρὰς περιγραφὰς ἐξ ἄλλων συγγραμμάτων, ἐκδεδομένων καὶ εὐπορίστων ἐνίοτε, δι' ὧν καθιστᾶ ἄνευ ἀνάγκης μακρὰν τὴν πραγματείαν, ἐν ᾧ ἤρκει ἡ μικρὰ τούτων περίληψις ἢ καὶ ἀπλὴ παραπομπὴ εἰς εἰς τὸ μνημονεύμενον σύγγραμμα. Ἐνιαχοῦ προστίθενται καὶ τινα διηγήματα καὶ παραμύθια ὡς ἐν σελ. 555, ὅλως ἀνάρμοστα εἰς σπουδαῖον σύγγραμμα.

Τὰ ἐν σελ. 574 περὶ Βησσαρίωνος Μακρῆ λεγόμενα, καὶ ὅτι ἡ ὑπ' αὐτοῦ συνταχθεῖσα ἑλληνικὴ γραμματικὴ πολλῆς ὠφελείας ἐγένετο πρόξενος, εἰσὶν ἀληθῆ· δὲν ἀληθεύει ὅμως ὅτι αὕτη εὐπεσκέλισε τὰς τέως ἐν χρήσει γραμματικὰς τοῦ Λασκάρους καὶ Γαζῆ· διότι πάντες γινώσκομεν, ὅτι αὗται μόνις πρὸ ὀλίγων δεκαετηρίδων ἔπυσαν ἐν χρήσει οὔσαι, ὅτε οἱ πρὸ ἡμῖν διδάσκαλοι συνέταξαν κατὰ μίμησιν τῶν νεωτέρων τῆς Εὐρώπης σοφῶν ἢ μετέφρασαν τελειότερας καὶ μεθοδικωτέρας γραμματικὰς, αἵτινες νῦν μόναι διδάσκονται ἐν τοῖς ἡμετέροις Σχολείοις. Τὸ περὶ τῆς Βησσαρίωνος γραμμα-

τικῆς λεγόμενον ἀληθὲς φαίνεται ἡμῖν, ἀναφερόμενον εἰς τὸ Σχολεῖον αὐτοῦ καὶ τὸ τῶν μαθητῶν του, οὐχὶ δὲ εἰς πάντα γενικῶς, ὅπως ὑπὸ τοῦ συγγραφέως λέγεται.

Ἐν τοῖς περὶ Ἰακώβου Πυλαρινοῦ ἱστορούμενοις λέγει ἐν σελ. 633 ὅτι ἐπὶ τοῦ τάφου τούτου ἐν Παταύῳ ἐπέγραψεν ὁ Παπαδόπουλος λατινιστὶ ἐπίγραμμα. Ταῦτα δὲ λέγων ὑπ' ὅψιν εἶχε τὸ τοῦ Μαζαράκη πόνημα περὶ τῶν ἐνδόξων Κερκαλλήνων, εἰς ὃ καὶ παραπέμπει. Ἀλλ' αὐτὸς παραθέτει τὸ ρηθὲν ἐπίγραμμα ἑλληνιστὶ, οὐχὶ δὲ λατινιστὶ γεγραμμένον.

Ὁμοίως φύσεως παρόραμα νομίζομεν καὶ τὸ ἐν σελ. 747, καθ' ὃ λέγεται ὅτι ὁ Ἀγάπιος Λοβέρδος ἐγεννήθη τὸ 1718, ἐν ᾧ ὁ Μαζαράκης, ὅστις εἶναι πηγὴ τοῦ συγγραφέως, λέγει ἐν σελ. 313 τοῦ πονήματός του, ὅτι ὁ Λοβέρδος ἐγεννήθη τὸ 1710.

Ἐν σελ. 723 βιογραφήσας τὸν Γεώργιον καὶ Νικόλαον Καρατζᾶν, προσθέτει συγγράμματα Ἰωάννου Καρατζᾶ, περὶ οὗ οὐδὲν εἶπεν.

Ἐν σελ. 772 λέγει ὅτι ἡ Ὑψηλὴ Πύλη, ἅμα μαθοῦσα τὴν ἐν Ἑλλάδι ῥωσικῇ ὑπόκινήσει ἐπανάστασιν, ἐβουλεύσατο τρομερὰ βουλεύματα κατὰ τῶν Χριστιανῶν, καὶ ὅτι ὁ Σουλτάν Ἀμπτοῦλ Χαμίτ διέταξε γενικὴν κατὰ τὸ κράτος σφαγὴν τῶν Χριστιανῶν· τῆς δὲ διαταγῆς ταύτης τὴν ἀνάκλησιν κατώρθωσεν ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, ὡς μέγας διερμηνεὺς τῆς Πύλης, τὸ 1774, διαμείνας 35 μόνας ἡμέρας εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο. Ἀλλὰ ταῦτα οὕτως ἐκτιθέμενα δὲν συμβιβάζονται μὲ τὴν ἀλήθειαν. Ἡ ἐπανάστασις τῆς Πελοποννήσου καὶ ἄλλων μερῶν τῆς Ἑλλάδος, ἔγεινε τὸ 1769· οἱ Ῥῶσοι ἀπεχώρησαν τῆς Πελοποννήσου μετὰ τὴν εἰσέλασιν ἐκεῖσε τῶν Ἀλβανῶν τὸ 1770· τὴν δὲ νύκτα τῆς 6 πρὸς τὴν 7 Ἰουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους κατεπυρπόλησαν τὸν Ὀθωμανικὸν στόλον εἰς Τζεσμέν· τὸ δὲ 1774 ἔγεινεν εἰρήνη μετὰ τὸν Τούρκον καὶ Ῥώσων. Πῶς τοῦ Σουλτάνου ἡ διαταγὴ περὶ σφαγῆς τῶν Χριστιανῶν, ἂν ὥντως ἐξεδόθη τοιαύτη, δὲν ἐξτελέσθη εἰς διάστημα πέντε ἐτῶν; ἦτοι ἀπὸ τοῦ 1769 μέχρι τοῦ 1774, ὅτε κατὰ τὸν συγγραφέα ἀνεκλήθη αὕτη συνεργεῖα τοῦ Ὑψηλάντου; Καὶ ἐν γένει τὰ περὶ Ὑψηλάντων, Ἀλεξάνδρου καὶ Κωνσταντίνου, ἐκτίθενται οὕτως ἀπὸ σελ. 774—778, ὥστε φαίνονται ἀπίθνα ὅλως. Κατὰ τὸν συγγραφέα ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις συλλαμβάνει ἀλληλογραφίαν τοῦ Ὑψηλάντου καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας Ἰωσήφ· ὁ Ὑψηλάντης ἀναγκάζεται ἕνεκα τούτου νὰ προσέλθῃ αἰχμάλωτος εἰς τοὺς Αὐστριακούς· καὶ ὁμοίως ἡ τουρκικὴ Κυβέρνησις διορίζει τὸν Ὑψηλάντην μετ' ὀλίγα ἔτη πάλιν αὐθέντην τῆς Βλαχίας. Οἱ υἱοὶ τοῦ Ὑψηλάντου ἐπιβουλεύονται κατὰ τὸν αὐτὸν

συγγραφὴν τὴν Τουρκίαν παρασκευάζοντες ἐπανά-
στασιν κατ' αὐτῆς· καὶ ὁμοίως συγχωροῦνται καὶ αὐ-
τοὶ καὶ ὁ πατὴρ των ὑπὸ τῆς Πύλης, ἥτις καὶ διο-
ρίζει κατόπιν τὸν ἓνα ἐκ τῶν υἱῶν του, τὸν Κων-
σταντῖνον πρῶτον μὲν μέγαν διερμηνέα, εἶτα δὲ ἡ-
γεμόνα τῆς Βλαχίας. Ὁ αὐτὸς Κωνσταντῖνος, ὁ βου-
λευσάμενος ἐπανάστασιν κατὰ τῆς Τουρκίας, ἡττο-
λήθη κατόπιν περὶ τὸ μέγα ἔργον τῆς ἀναμορφώ-
σεως τοῦ τουρκικοῦ κράτους καὶ συνέταξε τὸν περὶ
τοῦ στρατοῦ διοργανισμόν. Οὕτως ὁ χαρακτήρ των
ὑψηλάντων περιγράφεται ἀλλόκοτος, ἄπιστος, εὐ-
μετάβλητος, ἡ δὲ Γ. Πύλη ἀνεκτικωτάτη μέχρι
βλακειάς.

Ἐν σελ. 858 καὶ ἄλλοτε θέλων νὰ δηλώσῃ ὁ
συγγραφεὺς ὅτι οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἔτοιμοι νὰ ἀπο-
σείστωσι τὸν βαρὺν καὶ ἀνυπόφορον ζυγὸν τῆς Τουρ-
κίας, λέγει ὅτι ἦσαν ἔτοιμοι νὰ σφάζωσι, νὰ ἀρχί-
σωσι τὴν σφαγὴν τῶν τυράννων. Τοιαῦται φράσεις
δεικνύουσιν μᾶλλον φιλέκδικον χαρακτῆρα καὶ θη-
ριώδη, ὅποιον οἱ Ἕλληνες ὁμολογουμένως δὲν ἔχου-
σι, καλὸν νὰ μεταβληθῶσιν οὕτως, ὥστε νὰ μὴ κα-
ταδικάζωνται ὑπὸ φιλανθρώπων καὶ φιλοδικαίων ἀ-
ναγνωστῶν, μηδὲ νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς δικαίωσιν
τῆς κατὰ τῶν χριστιανῶν ἀληθοῦς ὁμότητος τῶν
ὀθωμανῶν.

Τὸ ἐν σελ. 871 μνημονευόμενον ἄσμα, ὡ *Λιγυρὸν*
καὶ κοπερὸν σπαθί μου, δὲν ἐποιήθη ὑπὸ τοῦ Κα-
νέλλου, ὡς λέγει ὁ συγγραφεὺς, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Κοκ-
κινάκη.

Ἐν σελ. 872 λέγεται ὅτι ὁ Ζαλίκης ἐγεννήθη τὸ
1783 ἐν Θεσσαλονίκῃ, τὸ δὲ 1802 ἐστάλη ὑπὸ τοῦ
ἡγεμόνος Καλλιμάχη εἰς Παρίσιους διὰ πολιτικὰς
ὑποθέσεις. Ἀπίστευτον φαίνεται ἡμῖν ὅτι ἐστάλη
νέος ἐπτακαίδεκέτης εἰς Παρίσιους διὰ πολιτικὰς ὑ-
ποθέσεις! Ἡ τὸ τῆς γεννήσεως ἔτος εἶναι ἡμαρτημέ-
νον ἢ τὸ τῆς ἀποστολῆς. Ἴσως ἐστάλη ὁ Ζαλίκης
μᾶλλον ἵνα σπουδάσῃ ἢ ἵνα ἐκτελέσῃ πολιτικόν
τινα σκοπὸν.

Δὲν εἶναι ἀληθὲς τὸ ἐν σελ. 930 ὅτι ὁ μακαρί-
της Γεώργιος Ριζάρης ἱδρυσε τὴν ἐκκλησιαστικὴν
τοῦ Σχολῆν κατὰ προτροπὴν τοῦ μακαρίτου Νεοφύ-
του Δούκα· ἐπειδὴ ὁ μακαρίτης Γ. Γεννάδιος ἐνέ-
πνευσεν εἰς τὸν Ριζάρην τὴν ἰδέαν τῆς συστάσεως
ἐκκλησιαστικοῦ Σχολείου ἐν Ἀθήναις.

Ἐν σελ. 936 λέγει ὁ συγγραφεὺς ὅτι ὁ Γεννάδιος
ἐγεννήθη ἐν Σηλυβρίᾳ τῆς Ἠπείρου. Ἐν Ἠπείρῳ Ση-
λυβρία δὲν ὑπάρχει, ἀλλ' ἐν Θράκῃ. Ἐν ταύτῃ ἴσως
ἐγεννήθη ὁ Γεννάδιος, ὅπου ὁ πατὴρ του, μεταβὰς
ἐκ τῆς πατρίδος του Ἠπείρου μετὰ γυναῖκα καὶ
τέκνων, ἐφημέρευεν ὡς ἱερεὺς.

Ἐν τῇ ἐπομένῃ σελίδι λέγει ὅτι ὁ Γεννάδιος, μετα-
κληθεὶς ἐξ Ὀδησσοῦ εἰς Βουκουρέστιον ὑπὸ τοῦ ἡγε-

μόνος Ἀλεξάνδρου Σούτζου τὸ 1820 ἔτος, ἐδίδαξεν
ἐκεῖ εὐδοκίμως μετὰ τοῦ Βαρδαλάχου, Κλονάρη καὶ
Κλεοβούλου· ἡμεῖς ὁμοίως γινώσκομεν ὅτι ὁ Κλεο-
βούλος δὲν ὑπῆρξε συνιδιδάσκαλος τοῦ Γενναδίου ἐν
Βουκουρεστίῳ, ἀλλὰ, μεταβὰς εἰς Βουκουρέστιον ἐκ
Παρισίων, ὅπου ἐδιδάχθη τὴν ἀλληλοδιδασκτικὴν μέ-
θοδον, καὶ συνέταξε καὶ ἐξέδωκε τοὺς ἀλληλοδιδασ-
κτικούς πίνακας συνδρομῇ χρηματικῇ τοῦ ἄρχοντος
Βραγκωδάνου, εἰσήγαγε ταύτην εἰς τὴν Βλαχίαν,
καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν ταύτης ἐκεῖ ἡσχολεῖτο.

Μετὰ τὰς βιογραφίας ἐπεται ὡς συμπλήρωμα
τῆς ὅλης πραγματείας τὸ περὶ τῶν ἑλληνικῶν τυπο-
γραφείων ἐκ σελ. 18, ὅπερ μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Παύ-
Λάμπρου ἀκριβῆ περὶ αὐτοῦ διατριβὴν, οὐδὲν σχε-
δὸν νεώτερον προσθέτει μὴ ῥηθὲν ὑπὸ τούτου.
Μετὰ τοῦτο ἔπονται τὰ περὶ τῶν πρώτων ἑλληνικῶν
ἐφημερίδων, ἐκτὸς καὶ ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος ἐκδοθει-
σῶν, μέχρι τοῦ 1821, ἐκ 5 μόνων σελίδων, καὶ τελευ-
ταῖον τὰ περὶ τῆς γραφομένης ἡμῶν γλώσσης, πλη-
ροῦντα 100 σελίδας, ἐνθα ἐκθέτει ἐπιμελῶς καὶ ἀκρι-
βῶς τὰς περὶ ταύτης δόξας τῶν ἡμετέρων λογίων, ἀρ-
χόμενος ἀπὸ τῶν ἐρευνῶν τοῦ Κερκυραίου Σοφianoῦ,
ὅστις τὸ 1544 πρῶτος συνέταξεν εἰς τὴν νεωτέραν
ἡμῶν γλῶσσαν γραμματικὴν καὶ ἄλλα διδασκτικὰ βι-
βλία, ὅπως εὐκολύνῃ τοὺς νέους εἰς τὴν ἐκμάθησιν
αὐτῆς, καὶ διὰ τοῦτο δύναται νὰ ὀνομασθῇ πρῶ-
τος τῆς νέας γλώσσης ἡμῶν μορφωτής. Ἄλλος αὐ-
τῆς προστάτης ἀναφίνεται συγχρόνως ὁ Ζακύνθιος
Παχώμιος Ρουσάνος, ὅστις, διελθὼν πολλὰς τῆς Ἑλ-
λάδος χώρας, ἐπεχείρησε συγκριτικὴν ἐρευναν τῶν
κατὰ τόπους ἰδιωμάτων τῆς νῦν γλώσσης, καὶ συνα-
γωγὴν τῶν ἐτι σωζομένων ἀρχαίων λέξεων, συντά-
ξας καὶ γραμματικὴν ἀνέκδοτον ἐτι μένουσαν.

Παρά δὲ τοῖς σοφοῖς τῆς Εὐρώπης πρῶτος λέγει
ὁ ἐν Τυβίγγῃ τῆς Γερμανίας καθηγητῆς Κρούσιος
προσείλκυσε τὴν προσοχὴν τούτων εἰς τὴν ἀξίαν
τῆς ἡμετέρας γλώσσης διὰ τῆς ἐκδόσεως τῆς Τουρ-
κογραφικῆς τὸ 1557. Ἀλλὰ σπουδαιότερον ἐπελή-
φθησαν τοῦ θέματος τούτου ἐν τέλει τοῦ παρελθόν-
τος αἰῶνος οἱ ἡμέτεροι λόγιοι Λάμπρος Φωτιάδης
καὶ ὁ ἄρχων Δημήτριος Καταρτσῆς, ὧν τὰς περὶ
τούτου ἀμειψθείσας ἐπιστολάς μεταγράφει ἄνευ ἀ-
νάγκης ὁ συγγραφεὺς ἐκ τῆς γραμματικῆς τοῦ Δού-
κα. Μετὰ ταῦτα προσθέτει καὶ τὰς τοῦ Κοραῆ, Κο-
δρικᾶ, Ψαλίδου, Κωνσταντᾶ καὶ Δούκα δόξας. Ἵστε
καὶ τοῦτο τὸ μέρος τῆς πραγματείας, εἰ μὴ ἐξαν-
τλεῖ τὸ ὅλον ζήτημα, εἶναι ὁμοίως ἡ πρώτη περὶ τού-
του σπουδαία διατριβή, ἣν πιστεύομεν ὅτι ὁ συγγρα-
φεὺς θέλει συμπληρώσῃ ἐπὶ τὸ ἀκριβέστερον, εὐκαι-
ρίας τυχόν, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ σύγγραμμα
τοῦ Ἠπειρώτου Κρομμύδη, ὅπερ ἴσως ἔμμεινεν αὐ-
τῷ ἄγνωστον, ἐξεδόθη δὲ ἐν Μόσχῃ τὸ 1808 καὶ

ἐπιγράφεται, «Διατριβὴ ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἐνεστώσης κοινῆς ἡμῶν γλώσσης Γ. Κ(ρομμύδη)» περὶ οὗ λίαν εὐμενῶς ἀποφίνεται ὁ Κοραῖς τῷ 1811 εἰς τινὰ πρὸς Ἀλέξανδρον Βασιλείου ἐπιστολὴν του, ἀποδοκιμάζων τὴν γνώμην τοῦ ἐκδότου τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ.

Τοιαύτη καὶ ἡ δευτέρᾳ προηγουμένη, ἥτις εἰ καὶ δὲν λύει ἀκριβῶς πάντας τοὺς ὅρους τοῦ δοθέντος ζητήματος ὡς ἡ ἐτέρᾳ, πλεονεκτεῖ ὅμως ἐν πολλοῖς ἐκείνης, ἐπειδὴ ὁ συγγραφεὺς ταύτης ἀνέγνωσε πολλὰς περὶ τῶν διαφορῶν τοῦ ζητήματος ὁρῶν πραγματείας οὐ μόνον ἐν ξέναις γλώσσαις γεγραμμένας, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ, αἵτινες ἔμειναν ἄγνωστοι εἰς τὸν τῆς πρώτης. Ἐκ τούτων δὲ πᾶσιν συνήγαγεν ὅλην ἀφθονον, ἥτις εἰ καὶ δὲν εἶναι ἐπιστημονικῶς διατεταγμένη καὶ ἐξηκριβωμένη, εἶναι οὐχ ἥττον πολυτίμος καὶ πλεῖστον θέλει συντελέσει εἰς ἀκριβῆ λύσιν τῶν ὁρῶν τοῦ ζητήματος ἂν ὁ συγγραφεὺς αὐτός, πλείονα καιρὸν ἔχων καὶ ἔφραυν, ἐπιχειρήσῃ εἰς τὸ μέλλον νὰ ἐπεξεργασθῇ ταύτην, καὶ μάλιστα τὰς τῶν λογίων βιογραφίας καὶ τὸ περὶ γλώσσης ζήτημα, ἅτινα καὶ ἀκριβέστερον ἐξήτασε καὶ οὐδεὶς ἄλλος, ὅσον ἡμῖν γνωστὸν, ἠρεύνησε μέχρι τοῦδε· διότι τὴν μὲν ἱστορίαν τῶν ἐλληνικῶν σχολείων ἀρκούντως ἤδη ἐπεξεργάσθη κατὰ τὰς νῦν γνωστὰς περὶ αὐτῶν εἰδήσεις (1) ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει κ. Παρηνίκας ἐν τῷ πρὸ μικροῦ ἐκδοθέντι Σχεδιάσματι περὶ αὐτῶν, τὸ δὲ περὶ ἐλληνικῶν τυπογραφείων ὁ κ. Παῦλος Λάμπρος· ὥστε δυνατόν νὰ πρᾶλείψῃ αὐτὰ ὁ συγγραφεὺς, ἂν δὲν ἔχη νὰ εἴπῃ εἰς τὸ μέλλον πλείω καὶ τελειότερα περὶ τούτων, νὰ ἐπιστήσῃ δὲ πᾶσιν τὴν προσοχὴν του εἰς τὰς βιογραφίας τῶν Ἑλλήνων λογίων, ἀφαιρῶν τὰ ἄλλως περιττὰ φαινόμενα, ἐπικυρῶν τὰ πλημμελῶς εἰρημένα καὶ συμπληρῶν τὰ ἐλλείποντα. Δέον ὅμως νὰ προσέχῃ μὴ ἐν ταῖς λογίαις κατατάσσῃ ἄνδρας μικρῆς ἢ κοινῆς παιδείας, ἔχων ὑπ' ὄψιν ὅτι διδάσκαλος τῶν πρώτων στοιχείων τῆς γλώσσης, ἢ αὐ-

τὴς μεταφραστῆς ξένου συγγράμματος, ἢ μαθητῆς ἐνδόξου διδασκάλου δὲν ἔχει διὰ τοῦτο προσόντα ἱκανὰ ἵνα καταριθμηθῇ εἰς τοὺς λογίους τοῦ ἔθνους· τὸν αὐτίον ἢ κατὰ τάξιν τοιούτων εἰς τὴν χορείαν τῶν τοῦ ἔθνους λογίων καὶ τὴν δόξαν τούτων ἐλαττώνει καὶ γελοῖον μᾶλλον ἀπειροκαλίαν ἢ ἀληθῆ ἐθνικὴν φιλοτιμίαν ἐμψύχει.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ῥηθέντων γίνεται φανερόν, ὅτι καὶ τὸ δεύτερον πόνημα ἔχει ἐλλείμματα ἱκανὰ, δι' ἃ μέχρι τινὸς ἐδίστασαν οἱ κριταὶ ἂν ἔπρεπε νὰ βραβεύσωσιν αὐτό. Λαθόντες ὅμως ὑπ' ὄψιν τὰς πολλὰς τοῦ θέματος δυσχερείας καὶ τὴν ἀξιέπαινον τοῦ συγγραφέως φιλοπονίαν, τοσάυτην καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τόσον χρήσιμον ὅλην πολλαχόθεν συλλέξαντες, καὶ κρίνοντες δίκαιον νὰ ἀμείψωσι τοὺς μέχρι τοῦδε φιλοτίμους αὐτοῦ πόνους, νὰ ἐμψυγώσωσι δὲ αὐτὸν πρὸς μέλλοντας ἄλλους, δι' ὧν δύναται νὰ συμπληρώσῃ τὰ ἐλλείμματα καὶ νὰ καταστήσῃ τὸ ἔργον του τελειότερον καθ' ὅλην τε καὶ κατ' εἶδος, πιστεύοντες ὅτι συντελεῖται οὕτως ἀρμόδιόν τι μνημεῖον τῆς ἡμετέρας εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ τοῦ ἔθνους μοχθήσαντας καὶ ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἡμῶν πίστεως γενναίως ἀγωνισθέντας μακαρίους ἐκείνους ἄνδρας, ἀπεφάσισαν ν' ἀπονείμωσιν εἰς αὐτὸν τὸ χιλιοδραχμὸν βραβεῖον, ὅπερ ἡ ἀξιέπαινος φιλογένεια τοῦ ἀγωνοθέτου, τοῦ φιλοτίμου ἡμῶν δημογενοῦς, κυρίου Θεοδώρου Π. Ῥοδοκανάκη, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὥρισε. Βραβεύοντες λοιπὸν τὸν συγγραφεῖα, προτρέπουσιν αὐτὸν νὰ συμπληρώσῃ διὰ νέων ἐρευνῶν τὰ κεχρηνότερα μέρη τοῦ πονήματός του, νὰ διορθώσῃ ἐπιμελῶς ὅσα γλωσσικὰ ἢ ἱστορικὰ ἀμαρτήματα ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῷ, νὰ δώσῃ διὰ λογικῆς βραβάνου ἐπιστημονικωτέραν εἰς πάντα τὰ μέρη αὐτοῦ μορφήν, ἵνα τοιοῦτο γενόμενον ἐκδοθῇ διὰ τοῦ τύπου πρὸς τιμὴν αὐτοῦ τοῦ φιλοπνήσαντος, εἰς κοινὴν τοῦ ἔθνους ἡμῶν ὠφέλειαν καὶ εἰς πλήρωσιν τῆς ἐπιθυμίας τοῦ φιλογενεστάτου ἀγωνοθέτου.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 6^ῃ Μαΐου 1867.

Οἱ ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΕΩΠΙΟΣ

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΚΑΣΤΟΡΧΗΣ.

Ἴδου καὶ τὰ ὑπὸ τῶν ἀνωτέρω ἀγωνοδικῶν προταθέντα νέα ζητήματα διὰ τὴν πέμπτην καὶ ἑκτὴν περίοδον. Καθ' ἡμᾶς, τὸ δεύτερον εἶναι σπουδαιότατον πρὸς τὴν νεωτέραν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος. Οἱ ἀσχοληθησόμενοι δὲ εἰς τοῦτο θέλουσιν εὖρεϊ ἱκανὰ βοηθήματα ἐν τῇ Πανδώρα, ἐκδοθέντα τε καὶ ἐκδοθησόμενα.

(1) Ἀναμφισβήτητον νομίζομεν ὅτι τότε θέλει συνταχθῇ ἀκριβὴς καὶ τελεία ἱστορία τῶν Σχολείων τῆς Ἑλλάδος, ὅταν οἱ κατὰ τόπους λόγοι ἐπιχειρήσωσι νὰ περιγράψωσιν ἐν μονογραφίαις τὴν ἱστορίαν ἐκάστου Σχολείου, συλλέγοντες τὰς περὶ τοῦτο εἰδήσεις ἐκ τε τῆς μνήμης τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ ἐκ παραδόσεων καὶ ὁπόθεν ἄλλοθεν δύναται νὰ εὕρωσιν αὐτάς. Ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας τούτου εἶναι αὐτὸ τὸ τοῦ Παρηνίκα Σχεδιάσμα, ἐν ᾧ ἀκριβῶς μὲν περιγράφεται ἡ ἱστορία μόνων ἐκείνων τῶν Σχολείων, ὧν οὗτος εἶχεν ὑπ' ὄψιν τοιαύτας μονογραφίας, ἀτελῶς δὲ πάντων τῶν λοιπῶν, περὶ ὧν μόνον εἰκασίας φέρει ἢ ἀσθενεῖς ἀποδείξεις. Διὸ προτρέπομεν καὶ παρακαλοῦμεν τοὺς κατὰ τόπους λόγους καὶ διδασκάλους νὰ μὴ ἐκνήσωσι νὰ ἀναζητήσωσι καὶ διὰ τύπου γνωστοποιήσωσιν ἢ ἐν μονογραφίαις ἢ διὰ τῶν περιοδικῶν συγγραμμάτων ὅσας εἰδήσεις δύνηθῶσι νὰ συλλέξωσι περὶ τῶν παρ' αὐτοῖς Σχολείων, βέβαιοι ὄντες ὅτι περιέχουσιν οὕτω σπουδαίαν συμβολὴν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς παιδείας.

Α'.

Πέμπτης περιόδου ζήτημα, ὅπερ πρέπει νὰ λυθῇ ἐντὸς τῶν δύο ἀπὸ τοῦδε ἐτῶν, αἱ δὲ περὶ τούτου πραγματεαὶ εἰσι δεκταὶ μέχρι τῆς 1^{ης} Φεβρουαρίου 1869.

*Ἡ μυθολογία καὶ ἡ τοῦ θεοῦ λατρεία
καθ' Ὀμηρον.*

Ἐνταῦθα ἐξεταστέα·

α) Πόσοι τῶ Ὀμήρῳ γνωστοὶ θεοὶ καὶ τίς ἡ φύσις ἐκάστου.

β) Τίς ἡ σχέσις αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους, πρὸς τὴν φύσιν καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

γ) Ἄν διαστέλλωνται ἀπ' αὐτῶν οἱ δαίμονες, καὶ τίς ἡ τούτων φύσις.

Δεύτερον ἐξεταστέα·

α) Ὁ τόπος τῆς τούτων λατρείας· ἦτοι ναοὶ, τεμένη, βωμοὶ, μαντεῖα καὶ παντὸς εἶδους ἱερά.

β) Τὰ πρόσωπα δι' ὧν ἐκτελεῖται ἡ λατρεία· ἦτοι ἱερεῖς, μάντις καὶ οἱ τούτων ὑπηρεταὶ καὶ τὰ τοιαῦτα.

γ) Τὰ τῆς λατρείας ἰδίως· ἦτοι εὐχαί, θυσίαι, ἀραι, ἔρκοι, μυντεῖαι, κτλ.

δ) Ὁ χρόνος καθ' ὃν ἐκτελοῦνται τὰ τῆς λατρείας, ἔνθα καὶ περὶ ἑορτῶν, καὶ ἀγώνων κτλ.

Τελευταῖον ἐξεταστέον ἐν ἀμφοτέροις ἂν ὑπάρχῃ διαφορὰ ἐν Ἰλιάδι καὶ Ὀδυσσεΐᾳ, ἐξ ἧς ἤθελεν εἰκάσει τις διάφορον ποιητὴν καὶ χρόνον τῆς ποιήσεως τῶν ἐπῶν τούτων.

Β'.

Ἐκτῆς περιόδου ζήτημα, ὅπερ πρέπει νὰ λυθῇ ἐντὸς τῶν τεσσάρων ἀπὸ τοῦδε ἐτῶν, αἱ δὲ περὶ τούτου πραγματεαὶ εἰσι δεκταὶ μέχρι 1^{ης} Φεβρουαρίου 1871.

Νὰ συλλεχθῶσιν ὅσον πλείστον ἐλληνικῶν τόπων τὰ ἐλληνικὰ ἦθη καὶ ἔθιμα καὶ συνήθειαι, καὶ νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὰ ἐν τοῖς σωζομένοις συγγραφεῖσι μνημονευόμενα, ὅπως γνωσθῇ τούτων ἡ ταυτότης καὶ διαφορά.

Ἡ συλλογὴ αὕτη πρέπει νὰ περιλάβῃ τὰ τοῦ γάμου ἦθη καὶ ἔθιμα καὶ τὴν ἐν τῷ οἴκῳ σημασίαν τῆς γυναικὸς, τὰ τῆς γεννήσεως καὶ πρώτης ἀνατροφῆς τῶν παιδῶν, τὰ παίγνια τούτων, τὰς ἐν τῷ βίῳ προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίας· οἷον βασκανίας, ἐπωδάς, μαγείας, μαντείας παντὸς εἶδους, τὰ περὶ στοιχείων καὶ βρυκολάκων καὶ λοιπῶν φανταστῶν ὄντων παντὸς εἶδους, ὄνειρα, αἰνίγματα, γρίφους καὶ ἄλλα τοιαῦτα, καὶ τελευταῖον τὰ κατὰ τὸν θάνατον καὶ τὴν ταφὴν ἦθη καὶ ἔθιμα καὶ τὰς περὶ νεκρῶν δόξας τοῦ λαοῦ.

Ἐν πᾶσι πρέπει νὰ ὀνομάζεται ἀκριβῶς ὁ τόπος, ὅθεν λαμβάνονται τὰ περιγραφόμενα ἔθιμα, καὶ εἰ

δυνατὸν νὰ φέρονται πρὸς πίστωσιν καὶ μαρτυρίαν, παρεμβλλομένων πρὸς βεβαίωσιν τοῦ λόγου καὶ ἀσμάτων, ὅσα αὐτοσχεδιάζονται εἰς διαφόρους τοῦ βίου περιστάσεις ὑπὸ τοῦ λαοῦ, πρὸ πάντων δὲ ἀνεκδότων.

Εἰς εὑρεσιν τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις βοηθοῦσιν ἐκτὸς ἄλλων πολλῶν ἀρχαιοτέρων τὰ συγγράμματα τοῦ Becker, ὁ μὲν Χαρικλῆς εἰς εὑρεσιν τῶν κυρίως ἐλληνικῶν (καὶ τὸ τοῦ K. F. Hermann περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν Ἑλλήνων σύγγραμμα), ὁ δὲ Γάλλος καὶ ὁ δ' καὶ ὁ τόμος τῆς ῥωμαϊκῆς ἀρχαιολογίας τοῦ αὐτοῦ Becker εἰς εὑρεσιν τῶν ἐν τοῖς ῥωμαϊκοῖς καὶ βυζαντινοῖς χρόνοις συνήθων καὶ παρ' Ἑλλήσιν ἠθῶν καὶ ἐθίμων. Τὰ συγγράμματα ταῦτα, καὶ ὅσα ἄλλα ἐν τούτοις μνημονεύονται, θέλουσιν ὁδηγήσει ἔτι καὶ εἰς εὑρεσιν τῶν καθ' ἡμᾶς ἠθῶν καὶ ἐθίμων. Κυρίως ὁμῶς εἰς εὑρεσιν τούτων βοηθοῦσι πρῶτον αὐτὸς ὁ νῦν βίος τῶν ἀρχαίως ἔτι ζώντων κατοίκων τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἐν ταῖς τουρκικαῖς χώραις Ἑλλήνων, ὅπου μάλιστα ὑπῆρχον τὸ πάλαι ἐλληνικαὶ ἀποικίαι, εἴτα αἱ τῶν Εὐρωπαϊκῶν περιηγήσεις εἰς διαφόρους τῆς Ἑλλάδος χώρας, καὶ τελευταῖον τὰ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων μέχρι τοῦδε συγγραφέντα, ὧν πολλὰ ὀνομάζει ὁ Γερμανὸς Curt. Wachsmuth ἐν τῷ πονήματι αὐτοῦ, ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς ἐν τῇ νέᾳ, ἐκδοθέντι τὸ 1864.

Εἰς γνῶσιν τῶν βουλομένων νὰ κατέλθωσιν εἰς τὸν ἀγῶνα ἑστῶσαν καὶ τάδε·

α) Τὸ δοθησόμενον ἄθλον εἰς τὴν δοκιμωτέραν διατριβὴν ἔσται χιλιόδραχμον.

β) Εἰς λύσιν τῶν ἀνωτέρω ζητημάτων καλοῦνται πρὸ πάντων οἱ τοῦ Πανεπιστημίου φοιτηταί, καὶ ἰδίως οἱ τῆς φιλολογίας, καὶ πᾶς ἐν γένει Ἕλληνα, εἴτε ἐντὸς εἴτε ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος οἰκᾷ. Ἐξαιροῦνται μόνον οἱ τοῦ Πανεπιστημίου καθηγηταί.

γ) Εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ γράψαντος ἀφίναται νὰ συγγράψῃ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἢ εἰς τὴν τῶν καθ' ἡμᾶς λογίων νεωτέραν ἐλληνικὴν γλῶσσαν· προτιμωτέρᾳ ὁμῶς εἶναι ἡ ἀρχαία· διὸ ἐν ἰσότητι τῶν ἄλλων ἀρετῶν προτιμηθήσεται ἡ εἰς ταύτην γεγραμμένη διατριβή.

δ) Ἐκάστη διατριβὴ πρέπει νὰ πληροῖ πέντε τοῦλάχιστον τυπογραφικὰ φύλλα τυπωθεῖσα.

ε) Κατὰ τὴν ὀρισθεῖσαν προθεσμίαν πρέπει νὰ σταλῶσιν αἱ διατριβαὶ ἀνωνύμως εἰς τὴν Πρυτανεῖαν τοῦ Πανεπιστημίου ἢ εἰς ἓνα τῶν ἀγωνοδικῶν μετ' αὐτῶν δὲ καὶ δελτίον ἐσφραγισμένον, φέρον ἑγκλειστον τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως, ἐξ ὧ δὲ γεγραμμένον ῥητόν τι ἢ σύμβολον, ὅπερ πρέπει νὰ προτάσσεται καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλίδος τῆς διατριβῆς ἐκάστου. Πᾶσα διατριβὴ μετὰ τὴν προθεσμίαν ἑλ-

θεύσα είναι ἀπαράδεκτος. Ὡσπύτως ἀπαράδεκτος καὶ ἡ κακῶς ἢ δυσαναγνώστως γεγραμμένη.

ς') Ἡ κρίσις τῶν ἀγωνοδικῶν ἀναγνωσθήσεται τῇ γ' Μαΐου, ἡμέρᾳ τῆς τοῦ Πανεπιστημίου ἰδρύσεως κατὰ τὰ ὀρισθέντα ἔτη. Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς κρίσεως ὁ τοῦ Πανεπιστημίου Πρύτανης, ἀποσφραγίσας τὸ δελτίον τῆς βραβευθησομένης διατριβῆς, ἀνακηρύξει τὸ τοῦ νικητοῦ ὄνομα, καὶ ἀποδώσει αὐτῷ τὸ χιλιοδραχμὸν ἄθλον.

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ΕΝ ΑΜΕΡΙΚῃ.

(Συνέχ. 18ε φυλλ. 411.)

Β'.

Ὑποθέσεις ἐν Ἀμερικῇ.

Οὐδαμοῦ τοῦ κόσμου οἱ ἄνθρωποι ἀγαπῶσι τὰ χρήματα καὶ ἀγωνίζονται πρὸς ἀπόκτησιν αὐτῶν τόσῳ πολὺ ὅσῳ ἐν Ἀμερικῇ. Φθάνει ἔργον τι νὰ εἶναι ἐπικερδές, καὶ ὁ Ἀμερικανὸς ἐπιχειρεῖ προθύμως αὐτὸ, ὅσας καὶ ἂν παρουσιάζει δυσκολίας ἢ καὶ κινδύνους. Ἄνθρωπος μὴ ἔχων ἀργύριον εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον εἶναι μὴδέν.

— Γνωρίζεις τὸν δεῖνα; ἐρωτῶσιν οἱ Ἀμερικανοί.

— Ναί, ἀξίζει εἴκοσι χιλιάδες τάλληρα.

— Καὶ ἐκεῖνον;

— Ὡ! αὐτὸς δὲν ἀξίζει τίποτε.

Ποτὲ δὲν ἀκούεις νὰ ὁμιλῶσι περὶ ἀρετῆς, περὶ παιδείας, περὶ προσωπικῆς ἐν ἐνὶ λόγῳ ἀξίας.

Ἡ διάπυρος ὁμῶς αὐτῇ φιλοκέρδεια, ἥτις γεννᾶται μετὰ τοῦ ἀνθρώπου καὶ συναποθνήσκει μετ' αὐτοῦ, δὲν ἔχει σκοπὸν, ὅπως ἐν Εὐρώπῃ, τὴν ἀνάπαυσιν καὶ τὴν εὐζωίαν· ἐξ ἐναντίας ἐν Ἀμερικῇ ἡ θέσις τοῦ ζῶντος ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τῶν κτημάτων αὐτοῦ εἶναι ἄγνωστος, ἀλλὰ καὶ οὐδεὶς ἐπιθυμεῖ αὐτήν. Κατὰ πρῶτον κερδαίνουνσι χρήματα ὅπως ζήσωσιν, ἔπειτα ὅπως ἐπιχειρήσωσιν ὑποθέσεις, καὶ μετὰ ταῦτα ὅπως ἀναπτύξωσιν αὐτάς· ἡ ἐργασία οὐδέποτε παύει.

Ἐὰν εἴπῃς εἰς Ἀμερικανὸν ὅτι ἐπιθυμεῖς νὰ κατορθώσῃς ἐτήσιον εἰσοδήμα πεντήκοντα φέρ' εἰπεῖν χιλιάδων δραχμῶν ὅπως ἀποχωρῶν ζήσῃς ἐν ἡσυχίᾳ, αὐτὸς δὲν θὰ σ' ἐννοήσῃ. Οἱ Ἀμερικανοὶ εἶναι ἄλλοι χαρτοπαῖκται, οἵτινες χαρτίᾳ ἔχουσι τὸν κόσμον καὶ στοίχημα (enjeu) τὰ χρηματιστήρια. Οἱ χαρτοπαῖκται δὲν διορθώνονται ποτέ· ὅταν κερδήσωσι θέλουσι νὰ κερδήσωσι καὶ ἄλλα· καὶ ὅταν χάσωσι θέλουσι νὰ λάβωσιν ὀπίσω τὰ ἀπολεσθέντα. Καὶ ἐὰν δὲν ἔχωσι χρήματα νὰ παίξωσι, βλέπουσι τοὺς παίζοντας καὶ παίζουν καὶ αὐτοὶ κατὰ φαντασίαν.

Τὸ ἀκαταγώνιστον τοῦτο πάθος τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τοῦ κέρδους, τοσοῦτον ἐξάπτει τὰς κεφαλὰς, ὥστε παράδοξον δὲν εἶναι νὰ γεννηθῇ νέον εἶδος ποιητῶν ἄγνωστον μέχρι τοῦδε, τὸ τῶν ποιητεμπόρων. Ἰδοὺ τί μοι συνέβη μίαν τῶν ἡμερῶν.

Συνωμίλουν μετὰ τινος νέας κυρίως, ἐχούσης τὸ κάλλος ἰσαγγελον· ἐλέγομεν δὲ περὶ τῶν προνομίων ἅτινα ἔχουσιν ἐν Ἀμερικῇ αἱ γυναῖκες, διὰ τε τὴν ἄκραν πρὸς αὐτάς συγκατάβασιν τῶν ἀνδρῶν, καὶ διὰ τὴν προστασίαν τῶν νόμων.

— Ἐχεις δίκαιον, μοὶ εἶπεν· ἐν γένει εἴμεθα εὐτυχεῖς εἰς τὴν Ἀμερικὴν· καὶ ὁμῶς ἐπεθύμουν ν' ἀνήκω εἰς τῶν ἀνδρῶν τὸ γένος.

— Ὡς ἦτον λυπηρὸν, ἀπεκρίθην· ἀλλὰ διὰ τί ἐπιθυμεῖτε ν' ἀνήκετε εἰς τὸ ἀθλιέστερον ἥμισυ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους;

— Διὰ τί; ἀνεφώνησεν ἐντόνως· καὶ ἐρωτᾶτε;

Εἶπε καὶ ἡ ὄψις αὐτῆς ἐξήφθη· οἱ γαλανοὶ αὐτῆς ὀφθαλμοὶ ἔλαμψαν ὑπὸ μακρὰς καὶ μελαίνας βλεφαρίδας λάμψιν ἱεροφάντου, καὶ δλόκληρον αὐτῆς τὸ πρόσωπον ἐφάνη καταληφθὲν ὑπὸ μεγάλης καὶ ποιητικῆς ἰδέας. Τοῦτο ἰδὼν ἐνόμισα ὅτι ἐπεθύμει νὰ ἦτο ἀνὴρ ὅπως διοικῇ στρατὸν ἢ πόλιν, ὅπως θέλγῃ τὰ πλήθη διὰ τῆς εὐγλωττίας, ἢ καὶ ὅπως ἀγωνισθῇ νὰ κατακτήσῃ τὴν Μεξικὴν ἢ τὴν Κούβαν· αὐτὴ ὁμῶς πλησιάσατό με·

— Ἐπεθύμουν, εἶπε, νὰ ἦμην ἀνὴρ διὰ νὰ γίνω ἄνθρωπος ὑποθέσεων (business man).

Ἀλλ' εἰ καὶ ἀγαπῶσι τοσοῦτον τὰ χρήματα οἱ Ἀμερικανοί, δὲν εἶναι ὁμῶς φιλάργυροι ὡς ὁ φιλάργυρος τοῦ Μολιέρου. Ὁ τοιοῦτος φιλάργυρος ἀγαπᾷ τὰ χρήματα ὡς χρήματα, φυλάττει μετὰ φόβου καὶ κρύπτει αὐτὰ καὶ ὑποβάλλει ἐαυτὸν εἰς δεινотάτας στερήσεις· μόνην δὲ ἡδονὴν αἰσθάνεται τὸ νὰ βυθίζῃ τὰς ἀγενεῖς αὐτοῦ χεῖρας εἰς σάκκους χρυσοῦ, τοὺς ὁποίους οὐδέποτε θὰ κενώσῃ.

Ἰδοὺ δὲ καὶ ποῖος ὁ τρόπος τοῦ ζῆν πάντων σχεδὸν τῶν ἐν Νεοεβοράκῳ καταγινομένων εἰς ὑποθέσεις. Καὶ ὁ πλουσιώτερος καὶ ὁ ἔσχατος ὑπάλληλος ἐγείρονται καθ' ἑκάστην τὴν ἐβδόμην ὥραν, καὶ ὅταν τὸ ψυχρὸς εἶναι παγερὸν, καὶ ὅταν ἡ ζέστη εἶναι πνιγρὰ. Σημειωτέον δὲ ὅτι ὅλα τὰ κλίματα εὐρίσκονται ἐν Νεοεβοράκῳ, τὴν αὐτὴν ἡμέραν πολλάκις.

Τὸ πρόγευμα ἐτοιμάζεται διὰ τὴν ἐβδόμην καὶ ἡμίσειαν, ἢ τὸ πολὺ διὰ τὴν ὀγδόην ὥραν· καὶ εἴτε ἑκατομμυριοῦχος εἷσι εἴτε πτωχὸς, συγκροτεῖται ἐκ καφέ μετὰ γάλακτος ἢ τείου (1), καὶ ἐκ τεμαχίου χοιρομηρίου, τὸ ὁποῖον ἐνίοτε ὑποχωρεῖ εἰς κρεὼν ροσμπίφ. Μετὰ ταῦτα μεταβαίνει εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς πόλεως, ὅπου γίνονται αἱ ἐμπο-

(1) Κατ' ἔτος ἀγαλίσκει ἡ Ἀμερικὴ 35,200,000 λίτρας τείου.